

ELS HEREUS

Eve Fairbanks escriu sobre el canvi: a les ciutats, als països, als paisatges, a la moral, als valors i en allò que pensem sobre nosaltres mateixos. Antiga corresponsal de *The New Republic* al Congrés, ha publicat reportatges i textos de llarg format a *The New York Times*, *The Washington Post* i *The Guardian*, entre altres. Ha obtingut beques del Programa Fulbright, l'Institute of Current World Affairs, la Daniel Pearl Investigative Journalism Initiative, el Pulitzer Center on Crisis Reporting, i del projecte Writing Invisibility de l'Institut Max Planck. Criada a Virgínia (Estats Units), actualment viu a Johannesburg, Sud-àfrica.

Amb el seu primer llibre, *Els hereus: Un retrat proper de la fractura racial a Sud-àfrica*, ha guanyat el Premi PEN/John Kenneth Galbraith de no-ficció 2023.

Ricard Gil

Va néixer a Barcelona l'any 1965 i té una dilatada trajectòria com a traductor de l'anglès al català i al castellà. És autor de la crònica autobiogràfica *Bola y cadena* (Milenio, 2003) i de la novel·la *Enhorabona pel programa* (66 RPM Edicions, 2018). És director del programa de ràdio *Guitarra, baix i bateria* (Ràdio Silenci) i ha publicat també una vintena de discos, la majoria amb el grup que va fundar a l'adolescència, Brighton 64.

Kirkus Reviews – «Un retrat delicat i sovint captivador del país durant i després de l'apartheid. Als lectors els costarà oblidar la Dipuo i la Malaika.»

Philip Gourevitch, guanyador del National Book Critics Circle Award – «Eve Fairbanks escriu amb una intel·ligència política que combina de manera excepcional amb una visió psicològica molt atrevida. És un llibre formidable: és completament absorbent i ens instiga a pensar.»

Kiese Laymon, guanyador de la Medalla Andrew Carnegie – «*Els hereus* fa una feina brutal i brillant, que és preguntar i respondre sobre la qüestió de fins a quin punt és durador l'alliberament, i ho fa convidant-nos a la vida interior de tres dels personatges més complexos que he llegit aquest segle.»

The New York Times Book Review – «Els reportatges empàtics i exhaustius de Fairbanks brillen tot proporcionant una visió de com la gent ordinària construeix les seves vides després d'una convulsió política. La curiositat de Fairbanks sembla il·limitada, arrossegada pel ric tapís del país i una gran quantitat de records personals, faules, especulacions i reflexions.»

The Washington Post – «El narrador més dinàmic del còctel més interessant amb prou feines podria aconseguir més que el que Eve Fairbanks ha aconseguit. Esplèndidament dibuixat i sovint commovedor.»

Suketu Mehta, finalista del Premi Pulitzer – «Fàcilment el nou llibre de no-ficció més apassionant que he llegit en anys. *Els hereus* no és només una història fascinant i molt ben escrita sobre l'apartheid a Sud-àfrica, sinó també un auguri per als Estats Units d'avui.»

Foreign Policy – «La prosa de Fairbanks és magistral, i hi ha passatges al llibre que canten. És un projecte ambiciós. Qualsevol que vulgui donar sentit al viatge caòtic i complicat després de l'apartheid de Sud-àfrica és una ànima agosarada. I *Els hereus* està farcit d'una escriptura valenta.»

The Christian Science Monitor – «Un retrat grupal de desencís i resiliència commovedor.»

The New York Times – «Fairbanks és una escriptora massa bona per recórrer a una psicologia crua, però suggereix repetidament que el fet d'ignorar com la gent veu la seva pròpia situació comporta pagar un preu terrible. Indefectiblement empàtica, és capaç d'exposar emocions enrevessades amb gran habilitat i sensibilitat.»

Justice Malala, autor del best-seller sud-africà *We have now begun our descent* – «Sovint, mentre llegeixis aquest llibre, t'aturaràs, tremolaràs, faràs que no i sospiraràs. Líric, profund, esgarrifós i profètic, és un llibre sobre el qual parlarem durant els pròxims anys.»

Eve Fairbanks

ELS HEREUS

***UN RETRAT PROPER DE LA
FRACTURA RACIAL A SUD-ÀFRICA***

Traducció de l'anglès de Ricard Gil

ASTROLABI, 12

EDICIONS DEL PERISCOPI

Títol original: *The inheritors: An intimate portrait of South Africa's racial reckoning*

© Eve Fairbanks, 2022

Primera edició: setembre del 2023

© de la traducció: Ricard Gil, 2023

© del disseny de la coberta: Tono Cristòfol

© del disseny interior: Tono Cristòfol

© de la fotografia de coberta: Guillem Sartorio/AFP via Getty Images

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SLU, 2023

Publicat per Edicions del Periscopi SLU

info@periscopi.cat | Web: www.periscopi.cat

Facebook: www.facebook.com/Periscopi

Twitter: twitter.com/Ed_Periscopi

Instagram: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls, Capellades

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel, Andrea Rovira i Marta Rubirola

Maquetació: Tono Cristòfol

Correcció: Rudolf Ortega, Òscar Lozano i Marta Vilaró

Disseny de la col·lecció i interiors: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de noranta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro.

Dipòsit legal: B 11795-2023

ISBN: 978-84-19332-44-8

Tots els drets reservats. Queda rigorosament prohibida, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics.

Amb el suport del Departament de Cultura

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Sumari

Nota sobre l'ús del vocabulari 13

Pròleg 15

Introducció 19

Primera part 33

1. Dipuo 35 | 2. Christo 46 | 3. Dipuo 66
4. Christo 72 | 5. Christo 81 | 6. Dipuo 85
7. Christo 92 | 8. Christo 98 | 9. Dipuo 105
10. Christo 114 | 11. Dipuo 121 | 12. Christo 126
13. Dipuo 129

Segona part 133

14. Malaika 135 | 15. Christo 140 | 16. Dipuo 153
17. Christo 178 | 18. Malaika 192 | 19. Dipuo 205
20. Dipuo 222 | 21. Christo 238 | 22. Christo 250
23. Malaika 267 | 24. Dipuo 276 | 25. Christo 297

Tercera part 309

26. Dipuo 311 | 27. Malaika 318 | 28. Christo 336
29. Dipuo 343 | 30. Christo 358

Quarta part 373

31. Elliot 375 | 32. Christo 398 | 33. Malaika 408
34. Dipuo 424

Agraïments 431

Bibliografia seleccionada 433

La meva heretat,
com un lleó ferotge,
ha rugit contra mi:
per això l'he detestada.

JEREMIES, 12:8

NOTA SOBRE L'ÚS DEL VOCABULARI

La majoria de sud-africans fan servir la minúscula per als adjectius *negre* i *blanc*, com ara a «votants negres sud-africans» o «un granger blanc».

Referir-se a alguns sud-africans com a negres va ser una innovació de Steve Biko i d'altres figures del moviment de Conscienciació Negra present al país durant els anys setanta. Malgrat que el color de la pell dictava la manera com les persones es movien i vivien a Sud-àfrica, al segle XIX i a començaments del segle XX els adjectius que s'utilitzaven amb més freqüència eren *europèu*, *africà*, *bantu* i (una mica més tard) *no blanc*.

Biko pensava que el govern de l'apartheid tractava els sud-africans com una massa quan li convenia, com ara quan negava a tothom que no fos «europèu» el ple dret de vot, i els dividia també quan li convenia. Separava els parlants de llengües bantus dels sud-africans d'ascendència índia i dels sud-africans amb una herència racial barrejada, que eren designats com a *colored* [mestissos]*. I feia el possible per tornar a dividir, per tribus, els

* El concepte de *colored* fa referència a un «individu fruit del mestissatge entre diferents grups racials sud-africans, que durant els anys de l'apartheid constituï un grup oficialment segregat de les poblacions blanca i negra, amb un estatus

que parlaven bantu: zulus, sothos, etcètera, als quals va separar per territoris.

En els escrits en què va advocar perquè els seus compatriotes negres sud-africans adoptessin la paraula *negre* i se'n sentissin orgullosos, Biko feia servir majoritàriament la minúscula, tal com van fer el Congrés Nacional Africà —el moviment capdavanter de l'alliberament negre a Sud-àfrica— i la majoria de pensadors i escriptors sud-africans negres. Quan els líders del govern blanc van començar a fer servir els termes *negre* i *blanc*, van adoptar la majúscula per justificar la teoria que, a Sud-àfrica, les persones «Negres» i «Blanques» representaven cultures tan diferents, antigues i definitòries com els pobles persa o xinès: tribus independents que, encara que comerciessin entre si, mai podrien arribar a esdevenir una nació. Escriure amb majúscules les paraules *Blanc* i *Negre* va ser un intent del govern del l'apartheid per recuperar el poder de la semàntica.

Per tant, en les pàgines que segueixen faré servir *blanc* i *negre*, menys en els passatges citats en què s'empri un ús diferent o bé si la persona amb qui vaig parlar em va demanar que ho fes de l'altra manera.

intermedi» (Termcat). En aquesta traducció farem servir *mestís* per a aquest concepte.

De totes maneres, en alguns casos es fa referència al conjunt de persones no blanques del país amb l'expressió «de color». En aquests casos hem optat per deixar la tria de l'autora. (*Nota dels editors.*)

PRÒLEG

Quan sortia de casa, encara era de nit. Així funcionaven les coses a Soweto: els negres s'aixecaven abans de l'alba perquè trigaven hores a arribar a la feina en els autobusos que els portaven a la ciutat que abans només era per a blancs. Des que tenia memòria, la Malaika havia sentit els homes i les dones que es llevaven a les quatre del matí per avivar els fogons de carbó i preparar el te. Les parets de la barraca on vivia amb l'àvia, la mare, la tieta (a qui deia germana) i els oncles estaven fetes de làmines de ferro corrugat, i les barraques estaven tan a prop les unes de les altres que fins i tot sentia les persones que vivien tres cases més enllà quan es llevaven, els renecs que feien i el soroll de les cassoles.

Sempre provava de tornar-se'n a dormir. Però quan va fer els onze anys, ella també va haver de començar a llevar-se a aquella hora. La seva mare la va matricular en una escola antigament només per a blancs, a l'altra banda de la muntanya, i el trajecte en autobús durava dues hores. Quan s'aixecava de la manta sobre el terra que ella i la seva germana gran tenien per llit, les estrelles ja eren a lloc, i la boirina que es filtrava a la barraca des de les fogueres dels veïns la feia ensopegar amb la cuina encara calenta de la seva àvia, i es cremava els braços.

Però pagava la pena, es deia a si mateixa. A les fosques, es recollia els cabells, omplia la motxilla, es posava l'uniforme (una faldilla negra i un suèter de color turquesa llampant amb un escut rosa i porpra brodat al pit) i esperava que un dels seus oncles l'acompanyés a la parada d'autobús.

Si hagués pogut demanar un desig, hauria volgut caminar sempre amb en Godfrey, el seu favorit d'entre els germans de la seva mare. Els altres dos oncles que vivien amb ella jugaven als daus al carrer per aconseguir una mica de xavalla i ella ja els veia com uns avis, cínics i rondinaires.

En canvi, en Godfrey era sobri, jove, ben plantat. No s'assemblava gens, pensava ella, a un home de Soweto. Treballava de valent, i quan tornava a casa impregnava la barraca d'una aura diferent. Duia sabates noves i camises de vestir boniques, amb uns quants botons oberts que deixaven al descobert el seu pit de vellut. I era amable, sempre disposat a acotar-se, independentment de com anés vestit, per parlar i riure amb la Malaika. El seu riure era com la llum elèctrica que sovint no tenien; quan en Godfrey reia, ella oblidava que a la barraca l'electricitat només funcionava de tant en tant.

El seu país, Sud-àfrica, tot just s'havia integrat racialment el 1994, quan tenia dos anys. Sempre hi havia hagut una escola primària per a infants negres —que es mantenien separats dels barris blancs pel sistema més rígid de segregació racial que el món modern ha conegut mai— a quinze minuts de distància a peu. Però la seva mare li va fer entendre que el fet d'anar a una antiga escola per a blancs, ara que podia anar-hi, la faria assemblar-se més a en Godfrey quan fos gran: empoderada, independent i lliure. A en Godfrey la feina el duia a indrets on hi havia coses extraordinàries. Quan tornava a casa duia bosses plenes de menjar, joies boniques i dolços de crema que els venedors ambulants de Soweto no venien. Ella ho sabia perquè els havia tastat tots. «On els has trobat, aquests?», li preguntava.

—A Mai-Mai —se'n reia en Godfrey.

Era allà, on li deia que treballava. A Mai-Mai. Segons deia, allà els mobles estaven fets de xocolata i les clavegueres vessaven d'or líquid. Ella no sabia si s'ho havia de creure, allò, però havia de ser un lloc meravellós, per fer tan feliç en Godfrey. Caminar al seu costat li feia oblidar la raó per la qual necessitava que l'acompanyessin pel carrer. Soweto no era un lloc segur, deia la gent. Podia haver-hi atracadors ajupits darrere les piles d'escombraries que t'arribaven a les cuixes, i de vegades aquests atracadors atacaven les nenes. En realitat, l'escola nova enviava un autocar a Soweto que duia els estudiants negres directament fins a les portes del centre, però la Tshepiso, la seva germana, estava tan avergonyida de la barraca de la família que no volia que els altres nens i nenes de l'autobús escolar veiessin que la recollien allà.

Per això, la Malaika agafava l'autobús de línia. Pensar en en Godfrey li feia oblidar, també, la tristesa que això li provocava. La resta de passatgers eren molt més grans que ella, minyones i jardiners que conservaven la feina d'abans que s'acabés la discriminació racial a Sud-àfrica.

Aquestes persones semblaven buides, exhaustes, captaires en comptes d'hereus, amb els uniformes de minyona o les eines de jardineria en la mateixa mena de bossa que els sensellar carregaven al llarg de l'autopista elevada que separava l'antiga ciutat negra de l'antiga ciutat blanca, juntament amb algunes bosses buides per ficar-hi roba vella o menjar sobrant de les mestresses blanques. A l'autobús, s'asseien i posaven la cara entre les mans, provant de dormir una mica més mentre un predicador itinerant recorria el passadís, cantant un himne desolat de l'era de l'apartheid:

Morena ke o tshepile.
Onkise qhobosheaneng.

Confio en Déu.
Déu meu, dona'm refugi.

Onthuse ke tshabele teng.
Ha ke le qhobosheaneng le hao ha dina ho mphilela.

Ajuda'm a fugir fins allà.
Quan arribi al teu refugi, no em podran trobar.

A Mai-Mai no caldria un predicador com aquest. Ja no hi quedava ningú que seguís barrant el camí de la gent negra.

L'autobús serpentejava pel nord de Soweto, entre mines abandonades i abocadors, fins que començava a pujar. Al cim del turó, semblava que el món es tornava més fosc i més bell a la vegada. Era aquí on l'autobús penetrava en la ciutat antigament blanca. Aparentment tothom dormia encara, malgrat que els llums que il·luminaven els jardins (amb piscines, plataners i xicrandes de flors porpres) eren encesos, com al paradís, tota la nit. L'autobús es llançava a tanta velocitat des del cim de la muntanya que la Malaika gairebé es marejava. Però quan mirava per la finestra un cop havia escampat la boirina, podia veure l'horitzó. Els barris blancs s'hi estenien en onades fins que les llums es feien tan denses i brillants que imitaven la sortida del sol. Era allò, Mai-Mai? No ho sabia, però pensava que amb allò ja en tindria prou.